

PROSTE A TLUČTE

Nejspíš nikdo nepochybuje, že modlitba je důležitou součástí duchovního života. Na otázky spojené s tímto tématem jsme se zeptali Evy Fuchsové, členky laického dominikánského sdružení, redaktorky teologické literatury a matky mnicha....

Milá Evo, co je to modlitba?

Počkejte, jdu se podívat do katechismu... Čtu tady například: „vzlet srdce“, „pohled k nebi“, „povznesení duše k Bohu“. Jsou to výroky světců, kteří měli s modlitbou osobní hlubokou zkušenost. To je pro definici modlitby plus i minus. Plus v tom, že to nejsou žádné suchopárné teorie, ale ověřená praxe. Míinus v tom, že popisují modlitbu svatých, tedy modlitbu v jejím největším rozkvětu, mnohdy po desetiletích zkušenosti, ne naše nesmělé začátky, kdy je modlitba všechno jiné než „vzlet“ a „povznesení“.

Modlitba bývá také popisována jako „dialog s Bohem“. Mně ale spíš připadá jako monolog. Člověk mluví a Bůh... mlčí. Jak zaslechnout Boží odpověď?

Člověk mluví a mluví... ale až potom, co k němu promluvil Bůh. Takže od samého počátku jde o dialog. To, že se začínáme modlit, není naše vlastní iniciativa, je to vždy odpověď na Boží volání (třeba tichounek, ale neodolatelné). A stejně tak Bůh vždy odpovídá na naši modlitbu, i když třeba ne tak, jak očekáváme. Především růstem milosti. Ta se pak může projevit různě: větší trpělivostí, pochopením druhého, správnými slovy ve správný čas nebo prohloubením modlitby samotné. To jsou Boží odpovědi, které snadno uniknou naší pozornosti. Pomůže nám, když si zvykneme každý večer zrekapitulovat dary, které jsme ten den od Boha dostali. A také každý měsíc (u příležitosti svatého zpovědi) a každý rok (třeba v den narozenin nebo na Silvestra). Pak Boží odpovědi na naše modlitby nejen uslyšíme, ale i uvidíme, nahmatáme a ochutnáme: „Okusíte a vízte, jak je Hospodin dobrý!“ (Žl 34, 9)

Nevadí, když v modlitbě pořád o něco prosím?

Naopak: „Proste a bude vám dáno, ... tlučte a otevře se vám“ (Mt 7, 7). Prosba je nejvlastnější vyjádření stavu člověka po pádu do hříchu: člověku chybí Boží blízkost, a tedy i všechno (nebo mnohé z toho), co z Boží blízkosti plyne. Je tísněn zlem, kamkoli se hne, na každém kroku něco drhne. Jak by nevolal o pomoc? I modlitba Otče náš, kterou naučil Ježíš své učedníky, je soubor proseb – žádné chvály, díky ani klanění! Přitom modlitba Ježíše samotného zřejmě byla plná chval a díky: „Velebím tě, Otče, Pane nebe a země...“ (Mt 11, 25). Ježíš ví, v jaké situaci se člo-

věk nalézá, a proto mu vkládá do úst především naléhavé prosby. Chvály, díky, klanění pak přijdou samy jako plod naší instinktivní prosebné modlitby. Ale i prosby mají svou hierarchii. Nejprve máme prosit o příchod Božího království a vyplnění Boží vůle, a pak nám bude přidáno všechno ostatní: obživa, smíření s druhými i ochrana před zlem.

Já u naučených modliteb, jako je Otče náš, velice rychle ztrácím pozornost...

Důležité je, že náš nebeský Otec ji neztrácí. Představuju si ho, jak s rukou u ucha

EVA MARIE FRANTIŠKA IMELDA FUCHSOVÁ

Oblíbená kniha: Kdybych měla uvést nejoblíbenější knihu, připadala bych si jako zrádce vůči těm 63 dalším nejoblíbenějším, ale pokud se přidržím tématu modlitby, je to bezpochyby Liturgie pramene od Jeana Corbona.

ke mně naklání svou Tvář a ptá se: „Co jsi to říkala?“ Nikdy ale nemávne rukou: „Já ji neslyším, něco si tu mele...“ Naklání ucho čím dál blíže, až se leknu a proberu: Aha, musím přidat – ne na hlase, ale na soustředění. Samozřejmě je důležité vědět, co Bohu říkáme, ale s jistotou „odchylkou“ Bůh počítá, vždyť „ví, z čeho nás stvořil, že jsme jen prach“ (Žl 103, 14). Není třeba dumat nad každým slovem modlitby – podstatné je, že se chceme modlit slovy, která máme od Pána Ježíše nebo třeba od Archanděla Gabriela a svatě Alžběty (nápověda: Zdravas, Maria).

Já se rád se modlím svými slovy. Existují v této oblasti nějaká pravidla nebo doporučení?

Vydeme-li z toho, že modlitba je „dialog s Bohem“, asi nějaká pravidla musí mít, jako každý dialog. Pravidla respektu, pravdivosti a upřímnosti, pravidla naslouchání druhému, neskákání do řeči... Především musím mít na paměti, s kým mluvím. Bůh není můj „kámoš“, ale můj milující Otec a Vykupitel. Základním postojem při modlitbě je tedy úcta a vděčnost. Tento respekt jistě není na překážku upřímnosti, s níž vyjadřujeme své pocity a přání, ale vyžaduje pravdivý obraz Boha. Nejde o to, že bychom k modlitbě potřebovali teologické vzdělání, ale o to, abychom si nestavěli místo Boha před oči nějakou modlu podle vlastních představ. I to může být důvodem, proč „bůh“ mé prosby neslyší a neodpovídá: „Mají oči, a nevidí, mají uši, a neslyší, ... z hrdla nevydají hlásku“ (Žl 115, 5–7). Naprosto nezbytná podmínka jakékoli modlitby je tedy připravenost opustit svoje zabydlené vzorce. Boží odpovědi může být zboření model – falešných představ o Bohu, umanutosti a urputnosti, s jakou vnucujeme Bohu svá řešení.

Jaké jsou druhy modlitby? Už jsme mluvili o modlitbě prosebné, děkonné, o modlitbě chvály a klanění...

Modlitba se může „klasifikovat“ podle různých hledisek. Třeba podle předmětu (jak zaznělo v otázce) nebo podle způsobu (ústní a vnitřní). Nejdůležitější je ale dělení na modlitbu osobní (kam spadají nejen spontánní modlitby vlastními slovy, ale i naučené modlitby a různé pobožnosti doma či ve společenství) a modlitbu liturgickou, která je společnou modlitbou církve, samotného Krista. Její vrchol představuje slavení eucharistie. Naopak dost riskantní je rozlišovat modlitbu podle stupně, kdy nejnižší stupeň by představovalo „bezduché drmolění naučených modliteb“ a nejvyšší mystické sjednocení s Bohem nejen beze slov, ale i bez pojmů a jakýchkoli představ. Riskantní je jednak proto, že se mohou takové stupně prolínat a střídát, jednak proto, že nikdo, ani sám modlící se, netuší, v jakých úrovních modlitby se právě pohybuje. „Bezduché drmolění“ například Ježíšovy modlitby nebo růžence může být zároveň nejvyšším mystickým stupněm sjednocení s Bohem a „mystické výšiny“ jen horou sebestřednosti a pýchy.

Je nějaký druh modlitby hodnotnější než jiný?

Bezpochyby sama o sobě je nejhodnotnější modlitba liturgická, protože tu se modlí v nás sám Kristus. A především její vrchol, eucharistie, jak už bylo řečeno. Z ní všechno ostatní modlení vychází a k ní směřuje. Tuto hodnotu „samu o sobě“ ale může změnit mnoho „akcidentálních“ okolností. Například pro člověka, který se teprve k víře obrací, bude nejhodnotnější osobní modlitba vlastními slovy, protože liturgická modlitba je pro něj zatím „zapečetěná studnice“ (Pís 4, 12). Pro cestujícího na palubě Titaniku bude nejdůležitější upřímná lítost a svátost pokání, pro chirurga na operačním sále prosba o pevnou ruku a sílu pro pacienta.

Co byste poradila člověku, který se chce poprvé v životě začít modlit?

Ať začne, a to hned. Nejsou daná žádná pravidla, kromě otevřenosti, o které byla řeč výše. Vlastně mě napadá ještě jedno důležité pravidlo. Má-li to být křesťanská modlitba, a ne nějaká východní nebo ezoterická meditace, musí oslovovat Boha TY – i kdyby pak pokračovala hypotetickou podmínkou: jestli existuješ!... Není to zdaleka tak samozřejmé, jak se nám věřícím zdá. Naše modlitba se obrací k Osobě, ne k nějaké vesmírné energii.

Někdo se možná nemodlí, protože si bolestivě uvědomuje svoji hříšnost a stydí se nebo má strach obrátit se k Bohu. Co s tím?

Takový člověk je pravdě mnohem blíže než ten, kdo si svou hříšnost neuvědomuje nebo ji bere na lehkou váhu. Ale pořád je to jen rubová strana mince. Lícem je Otcova láska a bezpodmínečné odpuštění, vyhlížení hříšníka s otevřenou náručí, jak je barvitě popsáno v podobenství o marnotratném synu nebo spíš o milujícím otci (Lk 15, 11–32). Tohle dvojí poznání jde ruku v ruce; jakmile se prohloubí poznání o Božím slitování, prohloubí se i poznání vlastní hříšnosti, a naopak. To je důvodem, proč největší světci o sobě tvrdili, že jsou nejhorší hříšníci – a měli pravdu! Takže ten, kdo bolestivě pocituje vlastní selhání a stydí se za něj, stojí na křižovatce: buď se vrhne Otci do náruče a stane se z něj světec, nebo se s Jidášem půjde oběsit, ať už obrazně nebo skutečně, a strhne s sebou do zoufalství mnoho dalších.

Ve světle předvánočního pražského masakru nezní tato slova přehnaně. Jakou modlitbou se Vy obvykle vrháte do Otcovy náruče?

Modlitbou Ježíšovou. Ale to je na další dlouhý rozhovor...

Děkujeme za rozhovor.

„Prosím vás, staví tento trolejbus i v Sadové ulici?“ ptá se jeden cestující druhého. „Ano, pane. Vystoupíte o stanici dřívě než já.“

„Promiňte, paní doktorko, ale jsem trošku nervózní. Je to totiž poprvé, co si jdu dát vytrhnout zub.“

„Z toho si nic nedělejte, plně vás chápu. Také jste můj první pacient.“

